

Eestlane on juulis pööraselt usin

Ain Kallis, Tõravere Ilmateadlane

Aeg-ajalt ja paiguti looderdatakse edasi, vaid Kagu-Eesti ja saared pole saanud mahti end lõdvaks lasta. Juuli kahe nädalaga saime tunda, milline on suvetunne troopikas või subtroopikas: algul oli siin kuum ja kuiv, siis leitsak kõrge õhuniiskusega.

Heinakuu esimene kümme-päevak oli viimase poolsajandi jooksul kuumuselt teisel kohal – Tartumaal ulatus keskmine õhutemperatuur 21 kraadini, vaid 1973. aasta juuli algus oli veidi palavam (21,6° C). Päeval ronis kraadiklaasi näit 30 pügala ligi, ööd olid isegi sisemaal lämbed (15 kuni 21°).

Viimasel ööl, vastu esmaspäeva, valitses täielik troopika: äike, sooja 20 kuni 24 kraadi, keha liimerdas higist (niiskust ikkagi üle 90 %), keel püsis vesti peal.

PALAVUS TEEB LIIGA. Vaid islamimaades olevat rahvas rahul sellega, mida Allah annab. Kuigi vahel võib Internetist näha, et me linnades on päikeselöösas majade vahel põrgupalav, jääb Eesti soojarekordini, mis püsib 1992. aasta 11. augustist, kui Võrus mõõdeti varjus 35,6°, veel tükk maad. Muide, samal päeval mõõdeti Põlvamaal Himmistes isegi 38 kuumakraadi, kuid rekordina see näit siiski arvesse ei läinud, enam usaldatakse ilmajaamade, mitte -postide näite. Vahe arvudes oli liig suur.

Maailmatasemel rekorditest jääme õnneks sel alal kaugele maha: kõige kõrgem õhutemperatuur varjus on registreeritud Liibüas: 57,8° 13. septembril 1922. aastal. Euroopa palavaim paik oli Hispaania (Sevilla) 1881. aasta augustis, kui seal mõõdeti 50 pügalane kuumus. Raske uskuda, aga isegi põhjamaise Gröönimaa soojarekord on 30 kraadi! Milline on aga elu Punase mere ääres Dallolis (Etioopia), võib vaid ette kujutada – seal on aasta keskmine temperatuur 34 kraadi!

MILLAL TUNNEME ILMAST MÕNU? Inimese sooja- ja mõnutunne ei olene ainult õhu temperatuurist, vaid ka õhu relatiivsest niiskusest ning tuulest, tervisest, riietusest ja füüsilisest tegevusest.

Meie enesetunne sõltub palju kohanemisvõimest. Ilma kuumenedes püüab inimese keha liigset soojust alandada, töötades loodusliku konditsioneerina. Temperatuuri püütakse madaldada vee aurumisega läbi nahapooride ning kopsude kaudu, samuti soodustab veresoonte laienemine soojuse äraandmist.

Kuuma ilmaga ei suuda organism alati küllalt kiiresti kohaneda, et säilitada 37-kraadist kehasoojust. Palja peaga pikalt päikese käes viibimine, “auru all” magamine, suur veekadu, kõik see võib viia päikesepiste või kuumarabanduseni. Viiekümne aasta jooksul on USA-s suure kuumuse ja õhuniiskuse tõttu surnud üle 20 000 inimese (1980. a. kuumalaine ajal 1250 elanikku).

Kuidas end kaitsta? Nõuandeid tuleb kõikjalt: juua palju vett, nõrkuse puhul minna villu, kanda heledaid riideid. Huvitav on see, et just lõunamaades kannavad inimesed enamasti tumedat riietust. Kui küsisin ühelt tädliki mehelt, kes kandis 40-kraadises kuumuses paksu

musta vatthalatti, sellise sooja riietuse põhjust, vastas too: "Hommikul on veidi palav, siis hakkab higistama ja ongi kergem." 1918. aasta mais mõõdeti Liibüa kõrbes päikese käes maapinna lähedal musta riidetüki temperatuuriks 90° C (varjus oli sel ajal vaid 43°).

Eestis on mõõdetud Ristnal ning Naissaarel liivasel pinnasel päris kõrge temperatuurinäit: 57°. Isegi säärane temperatuur paneb rannas päevitajatel pika põhjamaa talve jooksul hoolikalt kogutud rasvad särisema.